

Pohár v lese (StaKan v Cikháji)

Lerak Arávz

Tak mě poslali do háje. Tedy, do Cikháje, kde je prý stakan. Já na tu sklenici (stakan = sklenice, pohár viz [1], str. 1067) moc nejsem, ale jde prý o statistické kantory. Tam asi patřím.

Sjelo se nás ke třiceti, dokonce přijeli z velmi blízkého zahraničí, spoluopřadatelé ze Slovenské statistické a demografické společnosti. S panem předsedou a jeho výkonným (podávajícím mimořádné výkony) tajemníkem jsme provedli obhlídku terénu a cestou na Žákovu horu na evropském rozvodí jsme se pokusili rozhodnout o další cestě několika litrů vody. Do české Sázavy se vodě nechtělo, Svratka jí byla milejší.

Druhý den na stejné místo zavítala velká skupina účastníků. Pohled na hodinky způsobil, že jsem jim zbaběle utekl povídat o tom, jak trápím budoucí biology vědeckým základem induktivního myšlení. O tomto tématu bylo celé setkání - jak učit (nebo neučit) nestatistiky tu naši vědu. Jako pracovní definice nestatistika posloužil počet hodin, které máme při ovlivňování studentů k dispozici. Tou horní mezí (a podle mnohých také minimálním doporučením) je rozsah asi 2/2 po dva semestry.

Program organizátoři docela úspěšně rozdělili do několika bloků, z nichž první obsahoval tři zvané přednášky. Za předsednictví docenta Dohnala nás nejprve pan profesor Komenda učil měřit neznalosti. Paní doktorka Nánásiová z Bratislavy velmi podrobně ukázala, jak starý dobrý Statgraphics může sloužit ve svých obnošených DOSovských šatech. Před obědem pak pan profesor Hebák (ze školy, kde se učí VŠE) položil mnoho otázek, na něž jsme za pomoci jeho sice sedmnáctistránkového, ale přehledného a zajímavého textu až do večera v duchu hledali odpovědi.

Ani půlhodinové odložení začátku odpoledního programu nestačilo k tomu, aby na první přednášce mohli být všichni. První referent zavedl velkou skupinu účastníků do lesa a pak jim zmizel. Tento člověk (jméno necht' si čtenář doplní sám) poněkud pomluvil své biologické kolegy, že se ho bojí a naopak pochválil studenty biologie, že mu za konzultace diplomových prací platí svými daty. Na grafu přesvědčivě doložil, že to s ním jde s kopce. To paní doktorka Stehlíková z Nitra byla optimističtější. Potvrdila, že počítače umožnily pracovat s reálnějšími příklady a více se věnovat interpretaci. Následující tři příspěvky se týkaly výuky mediků. Slečna magistra Krulichová (i za nepřítomného profesora Stránského) popsala historii a současný stav na fakultě v Hradci Králové, náš předseda inženýr Roth vysvětlil svoji představu poučit mediky především o metodice výzkumné práce v lékařství, ovšem včetně filosofie statistické ana-

lýzy dat. Vlastní statistické metody by pak měly navazovat jen jako volitelná výuka. Jako vždy důkladně připravený doktor Malý vedle některých svých zkušeností popsal názory věhlasných odborníků. Těšme se proto na sborník, tam to všechno bude. Diskusi řídila paní doktorka Nánásiová.

Po nutném občerstvení (co jiného, než káva a u několika sebevrahů také cigareta) následoval blok zkušeností z oborů ekonomických a technických řízených inženýrem Tvrdíkem. Skutečnost, že nikdo nepodřimoval při vystoupení pana docenta Chajdiaka z bratislavské Ekonomické univerzity určitě nebyla způsobena pouze zmíněnou kávou. Kdo umí - ten umí. Mnozí přítomní záviděli, k jakým datovým souborům si dokáže tento velmi výkonný člověk zjednat přístup. Komornější vystoupení doktora Pastora z bratislavské Univerzity Komenského připomnělo, jak nelze udělat radost všem. Některé odhady v demografii jsou tak nepřesné, že vlastně nevypovídají o ničem. Doktor Popela ve svém trojreferátu (i za nepřítomné docenta Karpíška a doktorky Navrátilové) velmi podrobně popsal propracovaný systém výuky statistických disciplín na brněnské technice.

Zlatým hřebem programu byl diskusní večer, citlivě moderovaný panem profesorem Čermákem. To, že diskusi nedovedu shrnout, není zásluhou dobrého vína. Spíš toho bylo hodně. Myslím, že nikdo nepodpořil provokační názory, že bychom si měli nechat statistiku jen pro sebe. Shoda byla v tom, že je třeba ukázat (naučit?) statistické myšlení, do určité míry byla shoda v tom, že nejlépe je učit na úlohách z oboru, kterému se naši studenti nestatistickými upsali.

Po vyspání v nezvykle (pro pražáka) tichém prostředí nastal poslední den setkání. První část řídil docent Víšek. Docentka Jarušková se zamyslela nad překvapivými (ale správnými) dotazy svých studentů. Opravdu si musíme pečlivě rozmýšlet úlohy, na nichž chceme studentům ukazovat, co je to statistické myšlení. V následném ostravském bloku jsme si udělali představu, jak na to jdou v tomto velikém městě. Pan inženýr Tvrdík nám položil další otázky, propracovaný systém výuky (včetně ukázek práce studentů) předvedla paní inženýrka Litschmannová. Následovaly dva metodické příspěvky z Hradce Králové. Důkladný inženýr Bukač nám předvedl, kterak dokázat nestrannost průměru bez pojmu pravděpodobnost a magistra Krulichová popsala, jak medikům na příkladu s mincí pěkně vysvětluje, co to je statistické rozhodování.

Po přestávce se ujal řízení doktor Pastor. Nejprve vyprávěl o svém způsobu výuky dvojích odlišných (co do předchozí přípravy) studentů brněnský pan docent Osecký. U psychologů funguje intuitivní postup využívající grafické znázornění, u matematicky lépe připravených ekonomů si může dovolit, aby si konkrétní vzorečky odvozovali sami. Studentům je jistě velmi užitečná jeho klasifikace úloh s docela štíhlou kuchařkou. Tu bych chtěl mít, kuchařku statistických metod. Asi pro mnoho z nás bylo poučením vyslechnout si vyprávění docenta Víška o usekaných čtverečcích (tady nejde o šunkafleky, ale o modifi-

kaci metody nejmenších čtverců), i když toto téma asi hned tak nikdo do své přednášky nezařadí. Doušek vody čisté. To, že i pomocí středoškolské matematiky se dá mnohé dokázat, nás přesvědčoval neúnavný inženýr Bukač.

Než se všichni rozjeli ke svým studentům, se zájem přijali slib organizátorů, že budou následovat skleničky (StaKany) další a to pravidelně. Za dva roky někde kousek od Váhu, zve nás paní doktorka Nánásiová.

Literatura

[1] L. V. Kopecký a kol. Školní rusko-český slovník. SPN, Praha 1956

Poděkování patří organizátorům z Prahy (doc. Blatná, dr. Malý, doc. Dohnal) a zejména dr. Budíkové z brněnské Masarykovy univerzity, která pro seminář sehnala krásné školicí středisko této univerzity.

Jeden stakan je málo aneb STAKAN 2

Josef Tvrdlík

Seminář STATističtí KANtoři měl naplánovanou a zejména díky Jaromíru Antochovi a jeho boys i uskutečněnou druhou část, 8.-10. listopadu na katedře pravděpodobnosti a matematické statistiky v Karlíně. Byl věnován statistice a Webu, možnostem využití Internetu ve statistice, zejména ve výuce. Více jak tři desítky lidí, převážně statistických kantorů, strávilo dva užitečné dny pod tlakem informací o tušených i netušených možnostech Internetu.

Seminář zahájil neformálně leč slavnostně předseda České statistické společnosti Ing. Zdeněk Roth. Paní profesorka Jurečková zajímavě pohovořila o poměrech ve výuce "čisté" statistiky na mnoha univerzitách po světě i o pohledech na aplikace statistiky. Její přednáška přešla nenápadně v živou diskusi. V nejdelší přednášce prvního odpoledne Wolfgang Haerdle a Sigfried Klinke z Berlínské university hovořili o strategiích v tvorbě síťových aplikací, o jejich známém systému XploRe (client-server aplikace pro interaktivní statistické výpočty a výuku statistiky, viz stránka www.XploRe-stat.de). Značnou část své přednášky věnovali problematice konverze formátů dokumentů pro Web (LaTeX na html atd.). Profesor Haerdle zaskočil posluchače zkoušením na počátku své přednášky. Jsa vyvolán, nerozpomenul jsem se, odkud stahuji některé příklady do výuky a zapřel povědomí o stránce StatLib (<http://lib.stat.cmu.edu>). První půlden končila nastupující generace, Filip Křikava a Jan Dohnal z Gymnázia v Arabské ulici v Praze. Jejich výklad o možnostech Internetu obsahoval nejen mnoho zajímavostí o různých protokolech a programování aplikací na straně